

Problematika zachování památkově chráněných objektů v areálu bývalého Dolu Barbora

1. ÚVOD

DIAMO, státní podnik, odštěpný závod ODRA (dále DIAMO, s. p., o. z. ODRA) se sídlem v Ostravě je pověřen výkonem vlastnických práv u 13 nemovitých a třech movitých kulturních památek. Z tohoto počtu se pět nemovitých kulturních památek a 1 movitá památka nachází v areálu bývalého Dolu Austria - Barbora v Karviné – Doly. Těmto památkám je věnován následující příspěvek.

Přehled nemovitých kulturních památek v lokalitě Barbora DIAMO, s. p., o. z. ODRA

KP čís.	objekt číslo	Název	rejstřík.číslo	prohlášení	areál	číslo
			Ústř. seznamu	MK za KP dne		parc.
1	39/1	těžní věž výdušné jámy	49082/8-4012	3.4.1997	Barbora /Austria	6333/17
2	38	strojovna, kompresorovna	49082/8-4012	3.4.1997	Barbora /Austria	6333/14
3	35	kotelna	49082/8-4012	3.4.1997	Barbora /Austria	6333/19
4	36	kočárovna	49082/8-4012	3.4.1997	Barbora /Austria	6333/12
5	25	těžní věž typu Walsum		17.3.2009	Barbora /Austria	6333/32

Přehled movitých kulturních památek v v lokalitě Barbora DIAMO, s. p., o. z. ODRA

KP čís.	Název	rejstříkové číslo	prohlášení MK	areál	číslo
		Ústředního seznamu	za KP ze dne		parc.
1	soubor 2vyrovnávacích tlakových nádob	49082/8-4012	3.4.1997	Barbora /Austria	6333/1

2. Popis jednotlivých památek

Důl Austria byl založen v roce 1907 Rakouskou báňskou a hutní společností na katastru obce Karviná - Doly.

Těžní věž výdušné jámy se nachází na pozemku parc. č. 6333/17, k.ú. Karviná – Doly. Jedná se o ocelovou těžní věž vzpěrového typu, kterou tvoří příhradová nýtovaná konstrukce. Jak uvádí doc. Matěj (2009) byla postavena po vyhloubení jámy v roce 1908. Těžní budova byla z důvodu havarijního stavu v roce 2006 odstraněna. Výška věže je 41 m. V hlavě jsou umístěny vedle sebe dvě lanovnice. Výrobce konstrukce těžní věže byly Vítkovické železárny. **Věž byla po odstranění těžní budovy opravena a opatřena nátěrem v roce 2009 s projektovanou životností nátěru 20 let.** Foto viz obrázek č.1.

Obrázek č.1

Strojovna, kompresorovna se nachází na pozemku parc. č. 6333/14, k.ú. Karviná – Doly. Jedná se největší stavební objekt lokality vykazující značné poškození způsobené hornickou činností - obrázek č.2 . Obvodový plášť vykazuje četné trhliny v hrázděném zdivu, místy degradaci zdiva a vyžaduje celkovou opravu. Vnitřní prostor je stavebně rozdělen na strojovnu a kompresorovnu. V roce 2012 byla opravena střecha a věž – obr. č.3. Otvory v podlaze se zbytky základových konstrukcí po demontovaných strojích byly v části kompresorovny již zaslepeny – zabetonovány. Uvnitř objektu je instalována elektronická ostraža.

Obr. č.2 – kompresorovna, strojovna

Obr. 3 – oprava věže budovy kompresorovny, strojovny

Kotelna se nachází na pozemku parc. č. 6333/19, k.ú. Karviná – Doly. Jedná se o větší stavební objekt v lokalitě vykazující značné poškození obvodového pláště z důvodu hornické činnosti - obrázek č.4. Obvodový plášť objektu vykazuje četné trhliny v hrázděném zdivu, místy degradaci zdiva a vyžaduje celkovou opravu. Vnitřní prostor není stavebně rozdělen. Uvnitř objektu je instalována elektronická ostraža.

Obr. č. 4 - kotelna

Kočárovna se nachází na pozemku parc. č. 6333/12, k.ú. Karviná – Doly. Jedná se o menší, členitý stavební objekt lokality vykazující značné poškození obvodového pláště z důvodu hornické činnosti- obrázek č.5. Obvodový plášť objektu vykazuje také četné trhliny v hrázděném zdivu, vlivem násilného vnikání nepřizpůsobivých osob. Místy došlo k degradaci zdiva, zcizení střešní krytiny a poškození střešních i stropních konstrukcí. Na základě havarijního stavu bylo zažádáno MK ČR o zrušení památkové ochrany objektu s tím, že následně dojde k jeho odstranění.

Obr. č.5 - kočárovna

Těžní věž vtažné jámy typu Walsum se nachází na pozemku parc. č. 6333/32, k.ú. Karviná – Doly. Jedná se o ocelovou těžní věž unikátní konstrukce- obrázek č.6. Věž byla postavena, jak uvádí doc. Matěj, v roce 1950 po vyhloubení vtažné jámy. Výška věže je 48 m. V hlavě jsou umístěny vedle sebe ve dvou patrech vždy dvě lanovnice. Výrobce konstrukce těžní věže byly Vítkovické železárny. Těžní budova byla v roce 2012 odstraněna včetně navazujících přílehlých objektů v rámci revitalizace moravskoslezského kraje.

Obr. č. 6 – těžní věž Walsum

Soubor 2 vyrovnávacích tlakových nádob se nacházel na pozemku parc. č. 6333/1, k.ú. Karviná – Doly u objektu kompresorovny. Jedná se o movitou KP sestávající ze dvou oddělených ocelových vyrovnávacích tlakových nádob, které byly opraveny a opatřeny antikoročním nátěrem v roce 2011 s projektovanou životností nátěru 15let. V důsledku častých útoků sběračů kovů na ocelové konstrukce uvnitř areálu Barbora byly v závěru roku 2012, na základě dohody s NPÚ územní odborné pracoviště Ostrava, nádoby přemístěny do areálu Národní kulturní památky Důl Michal v Ostravě – Michálkovicích, obrázky č. 7 a 8. Válce s délkou 13 m a průměry 2,0 a 2,8 metru byly původně součástí elektrického pístového kompresoru EPK 28 ze Škody Plzeň. Ukládání nádoby po převozu na Dole Michal odborníky z firmy Homola, a.s. obr. č.9.

Obr. č. 7 – 1. vyrovnávací tlaková nádoba na Dole Michal

Obr. č. 8 – 2. vyrovnávací tlaková nádoba na Dole Michal

Obr. č. 9 – ukládání 2.nádoby na Dole Michal

3. Problémy zachování památek

Největším problémem při zachově památek v areálu Barbora je jejich ostraha. Areál Barbora se nachází na okraji města Karviná v průmyslové části Karviná Doly. Nedaleko bývalého dolu se nachází rovněž ubytovny s nepřizpůsobivými občany. Koncem roku 2012 a počátkem roku 2013 byla strážní službou ČOS, a.s. střežící areál Barbora zaznamenána zvýšená aktivita těchto občanů. Došlo ke krádeži části drátěného oplocení areálu, opakovanému narušení objektů výše uvedených kulturních památek neznámými pachateli a k jejich poškození. S ohledem na agresivní chování pachatelů byla při jejich vykazování z objektů povolávána i Policie ČR, která případy řeší většinou v přestupkovém řízení. K největšímu poškození došlo u budovy kočárovny – kde došlo k odcizení vstupních dřevěných vrat, zničení vstupních dveří, zcičení hliníkové střešní krytiny a poškození bednění střechy. Obdobně došlo na objektech kotelny a strojovny, kompresorovny na mnoha místech k poškození obvodového pláště budov při snaze pachatelů trestné činnosti probourat se do těchto objektů.

Útoky někdy končí zadržením pachatelů a odebráním jejich lupy – obr. č.10.

Obr. č. 10 – zabavený lup

Dalším problémem je menší zájem o pronájem objektů k podnikání v okrese Karviná, který je způsoben ekonomickou krizí a jejími dopady na největší podniky v regionu – OKD, a.s., EVRAZ, a.s. a Vítkovice, a.s. což má velký vliv i na vysokou nezaměstnanost. Nezájem o pronájem objektů v areálu Barbora a jejich nevyužívání a opuštěnost pak zvyšuje jejich atraktivitu pro nepřizpůsobivé občany. Nepronajatý nebo nevyužívaný objekt je nutno střežit a tím vydávat finanční prostředky na ostrahu bez jejich návratnosti.

4. Další postup pro záchranu památkových objektů

- **Nové oplocení**

V dubnu po sérii krádeží a napadení areálu se vedení závodu ODRA rozhodlo zkrátit oplocení areálu o cca 500 m tak, aby byly bezprostředně chráněny památkové objekty. Drátěný plot, který byl z atraktivního kovového materiálu byl nahrazen méně atraktivním z betonových dílců doplněný nahoře žiletkovým drátem. Toto opatření usnadnilo fyzickou ostrahu areálu již jen tím, že snížilo rozsah střežené plochy.

- **Oprava budovy kompresorovny a strojovny**

V roce 2012 byla zpracována a schválena orgány státní památkové péče i stavebním úřadem projektová dokumentace oprav budovy kompresorovny a strojovny. Opravy již započaly v roce 2012 a měly by pokračovat i v roce 2013. Cílem je upravit zvláště podlahy v objektu (překrýt otvory v podlaze po demontovaném strojním vybavení) tak, aby umožnily využití velkého prostoru k pronájmu. Problematika srovnávání podlah je patrná z obrázků č. 11 až 13.

Obr. č. 11 – otvory v podlaze kompresorovny

Obr. č. 12 – statické zajištění otvorů v podlaze kompresorovny

Obr. č. 13 – betonáž otvorů v podlaze kompresorovny

- **Oprava a nátěr těžní věže Walsum**

V roce 2013 bude zpracována projektová dokumentace opravy těžní věže Walsum a vyřízeno, po schválení dokumentace orgánem státní památkové péče, i stavební povolení. Dokumentace bude řešit nejen opravu ocelové konstrukce věže po demolici těžní budovy a nezbytnou výměnu poškozených a chybějících částí ale hlavně následný nátěr těžní věže. Akce je plánována na rok 2014.

- **Převody objektů**

S ohledem na poslání a s tím spojenou životnost státního podniku DIAMO v ostravsko-karvinském revíru se předpokládá prodej těchto památkově chráněných objektů nebo jejich postupné převzetí do majetku místně příslušných obcí a měst. Další variantou je jejich převod do správy Národního památkového ústavu, územní odborné pracoviště v Ostravě, jako v případě tlakových nádob.

5. Závěr

DIAMO, s. p., o. z. ODRA se snaží svěřené památky v souladu se zákonnou povinností udržovat a pečovat o ně, ale jeho možnosti jsou závislé na výši přidělené dotace ze státního rozpočtu na útlum uhelného hornictví a rovněž na výši přidělených dotací z havarijních programů MK ČR. Výše uvedenými úpravami na stávajících objektech kulturních památek se snažíme tyto objekty zatraktivnit a co nejvíce přiblížit požadavkům budoucích vlastníků.

Nadále ale zastáváme názor, že stávající velký počet rozptýlených technických hornických památek v OKR nesměruje k jejich záchraně s cílem jejich zachování pro další generace, ale vytváří podmínky pro vznik řízených ruin.

Je nutno vzít na vědomí, že v kraji mimo památky dokumentující těžbu uhlí ve správě DIAMO, s. p., o. z. ODRA a OKD, a.sa. existují ještě dvě hornická muzea (důl Anselm a důl Michal).

Použitá literatura

- Matěj, Klát a Korbelářová - Kulturní památky ostravsko-karvinského revíru, vydal Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě v roce 2009, ISBN 978-80-85034-52-3